

027.7

Костирко Т. М.

канд. наук із соц. ком.,
директор Наукової бібліотеки
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА ЯК МУЛЬТИФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглядається стратегія розвитку наукової бібліотеки університету, а саме, робота з менеджменту бібліотеки як інтелектуально-інформаційного та дозвілевого центру.

Ключові слова: наукова діяльність бібліотеки ЗВО, стратегія розвитку Наукової бібліотеки університету, зонування, сервісність.

Традиційно університетську бібліотеку розглядають як інформаційно-освітній центр вишу, і з цим неможливо сперечатись. Але ми не повинні говорити лише про її інформаційну та освітню функції, адже сьогодні бібліотеки різних систем і відомств, в тому числі й закладів вищої освіти, впевнено підтверджують свою мультифункціональність. Головні функції та завдання бібліотеки залишаються незмінними в рамках Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", проте постійно проводиться реорганізація її штатної структури й кадрів, моніторинг сервісів та трансформація бібліотечного простору тощо.

Тобто робота з менеджменту бібліотеки як інтелектуально-інформаційного та дозвілевого центру йде відповідно потребам часу. До того ж, актуальним є стратегічний, технологічний менеджмент, без якого неможливо підвищити затребуваність бібліотеки. Проте необхідно пам'ятати, що технології – це лише інструмент, і вони мають бути скеровані бібліотечними пріоритетами, а не керувати ними.

Сьогодні науковий вектор діяльності університетської бібліотеки спрямований на формування електронних ресурсів, популяризацію ідей відкритого доступу, побудову загальнодоступних архівів наукової інформації, підвищення наукометричного, вебометричного рейтингу університету, що впливає на якість надання бібліотекою інформаційних послуг відповідно до системи менеджменту якості та передбачає впровадження інноваційних технологій у інформаційне забезпечення наукової діяльності університету та дослідницьку діяльність бібліотеки.

Наукова діяльність бібліотеки реалізовується шляхом: сприяння науковій та навчально-методичній діяльності університету; розвитку бібліотечно-інформаційного сервісу; зберігання наукових надбань (цифрових колекцій статей науковців університету), створення архіву видань університету; бібліографування творчого доробку працівників університету, укладання та видання бібліографічних покажчиків; участі у корпоративній каталогізації бібліотек; формування фондів, виявлення цінних та рідкісних видань; участі у наукових конференціях, семінарах, презентаціях; впровадження менеджменту і маркетингу у діяльність бібліотеки; використання та впровадження метричних методів вимірювання; сприянні адаптації університетської науки у світовий інформаційний простір.

Інноваційні зміни у бібліотеці відбуваються на основі проектного, кадрового менеджменту, ініціативної діяльності бібліотеки та підтримки керівництва університету. Це стало основним підґрунтям для розробки та подальшої реалізації Стратегії розвитку Наукової бібліотеки НУК на 2018–2022 рр.

Стратегія розвитку Наукової бібліотеки НУК є тим документом, який формує бачення її ролі у межах навчального закладу, визначає пріоритети, тенденції, шляхи її подальшого розвитку і модернізації.

Вона містить обґрунтовані стратегічні цілі, завдання та напрями розвитку на вказаний період. Бібліотека, відмінною особливістю якої є взаємозв'язок з системою вищої освіти, а однією з основних типологічних ознак – безпосереднє входження у структуру і систему комунікацій Університету, повинна сприяти, у межах своєї компетенції, впровадженню європейських норм і стандартів освіти.

Стратегія розвитку Наукової бібліотеки визначає як загальні напрямки її розвитку, так і генеральну місію діяльності, це узагальнена модель дій для досягнення успіху завдяки максимальному використанню ресурсів і можливостей.

В Стратегії визначена:

- Візія Наукової бібліотеки НУК: (Ким ми хочемо бути)
Наукова бібліотека – процесно-орієнтований, інформаційний, інтелектуальний, комунікаційний, інноваційний центр університету, який гнучко та оперативно реагує на зміни потреб та очікувань своїх користувачів.
- Місія Наукової бібліотеки НУК: (Для чого ми існуємо – що ми робимо, для кого і яким чином). Сприяння розвитку наукових досліджень, якісного навчання та виховання через якісний інформаційний супровід та сервісність. Просування наукового надбання університету у світовий інформаційний простір. Підвищення наукового рейтингу університету.
- Цінності: (У що ми віримо й на що орієнтуємося у досягненні мети та щоденній роботі)
 - Відкритість та доступність. Наукова бібліотека НУК підтримує принципи академічної свободи, ми відкриті та доступні для всіх категорій університетської спільноти;
 - Якість та ефективність бібліотечного сервісу. Наукова бібліотека створює та розвиває інформаційний простір для навчання, наукової роботи, досліджень;
 - Орієнтація на інформаційні потреби користувача. Наукова бібліотека НУК швидко реагує на зміни, які відбуваються у соціумі, та адекватна у задоволенні запитів, потреб та очікувань користувачів;
 - Прагнення до різноманітності інформаційних ресурсів. Наукова бібліотека НУК сприяє накопиченню у своєму інформаційному потенціалі ресурсів різних видів, які відповідають науковій та навчальній діяльності НУК;
 - Відповідальність та досконалість. Наукова бібліотека НУК відповідає перед будь-якою категорією своїх користувачів за виконання своїх обов'язків та якість у наданні їм послуг, поширення результатів наукової діяльності університетської спільноти;
 - Інноваційність. Наукова бібліотека НУК вивчає та запроваджує сучасні досягнення в бібліотечній галузі у свою діяльність, прагне бути креативною, покращити існуюче та досягти кращого;
 - Співробітництво. Наукова бібліотека НУК взаємодіє зі структурними підрозділами Університету, надає ресурси та сервіс для підтримки навчального, наукового, дослідницького та виховного процесів, які відбуваються в Університеті. Співпрацює з науковими інституціями, бібліотеками України.

Стратегічні напрями розвитку:

- Інтеграція в наукову та дослідницьку діяльність Університету.
- Якісна підтримка навчального процесу та викладання.
- Розвиток фізичного простору Наукової бібліотеки.

Наукова бібліотека – це не тільки сховище книг та постачальник інформації, а й місце відпочинку, спілкування, проведення наукових конференцій, олімпіад. У бібліотеці кожен знайде зручне місце, щоб самотійно або з колегами підготуватись до занять, підготувати наукову роботу тощо.

Мультифункціональна функція полягає в тому, що бібліотека має стати суспільним простором. Простір має бути відкритим і доступним, що передбачає зменшення контролю та збільшення свободи самовираження користувачів. Моніторинг потреб наявної, а також потенційної аудиторії дасть можливість зрозуміти, чого хочуть відвідувачі.

Зонування простору. Особливе значення має організація бібліотечного простору – комфортного, дружнього, орієнтованого на користувача. Набуває популярності серед бібліотек, зокрема університетських, створення на їх території центрів для спільної роботи – хабів чи коворкінгів. Такий центр заплановано і вже втілюється в життя в нашій бібліотеці.

Сервісність

Інформаційно-бібліотечний сервіс перебуває у постійному інноваційному розвитку і вдосконаленні, сприяє науковій діяльності ЗВО та включає:

- забезпечення інформаційної підтримки науково-дослідницької діяльності;
- впровадження у практику діяльності нових моделей наукової комунікації (репозитарії, видавництво е-журналів, освітні платформи та ін.);
- інтеграція результатів наукових досліджень до світових БД наукової інформації (повнотекстові, реферативні, наукового цитування);
- моніторинг, аналіз і діагностування рівня видимості й впливовості результатів наукових досліджень ВНЗ та його періодичних видань у світовому науковому інформаційному просторі;
- допомога науковцям у створенні (упорядкуванні) авторських профілів у БД Scopus, Web of Science, Google Scholar, у бібліографічних менеджерах та спеціалізованих соціальних мережах, реєстрах ідентифікаторів автора ResearcherID та ORCID;
- рекомендації щодо вдосконалення редакційних політик періодичних видань ЗВО відповідно до міжнародних стандартів;
- аналіз відповідності періодичних видань ЗВО вимогам наукометричних та реферативних БД; укладання інтерактивних предметно-орієнтованих списків відповідно до напрямів діяльності університету: наукових журналів відкритого доступу; журналів за метриками SNIP (Scopus) та JCR (Web of Science);
- створення он-лайн показчиків на основі даних Scopus: авторського (із кількістю документів, h-index); публікацій вчених (з кількістю цитувань); журналів, в яких опубліковані статті вчених ЗВО;
- збір, упорядкування та систематичний аналіз інформації щодо публікаційної активності авторів (бібліографічний опис монографій, дисертацій, авторефератів дисертацій, статей із наукових журналів, докладів на конференціях та ін.) та їх наукової метрики;
- створення тематичних відеороликів з підтримки наукових досліджень;
- аналіз інформаційних потреб учених та рівня їх задоволення шляхом проведення соціологічних дослідницьких розвідок (експрес-опитувань, міні-анкетувань, опитування-інтерв'ю) та теоретико-прикладних досліджень;
- навчання вчених різним аспектам інформаційного пошуку, роботі зі світовими БД наукового цитування, соціальними науковими мережами та ін.;
- проведення бібліометричних досліджень щодо різних аспектів публікаційної активності науковців ЗВО та ін.

Політика в області системи менеджменту якості, що ґрунтується на прагненні постійно підвищувати ефективність діяльності НБ НУК.

У грудні 2014 р. компанією "Бюро Верітас Сертифікейшн Україна" розпочато проведення сертифікаційних аудитів системи управління якістю в НУК на відповідність стандартів ISO 9001:2008 та ДСТУ ISO 9001:2009. У грудні 2017 р. університет отримав сертифікат на відповідність стандартам ISO 9001:2015.

Наукова бібліотека, як структурний підрозділ університету, впроваджує в свою роботу систему менеджменту якості: розроблено політику Наукової бібліотеки в сфері управління якістю, сформовано цілі, задачі, місію Наукової бібліотеки в області якості. Представниками "Бюро Верітас Сертифікейшн Україна" було проведено внутрішні аудити бібліотеки на відповідність стандартам ISO 9001:2008 та ISO 9001:2015. У 2017 р. співробітник наукової бібліотеки прослухала курс лекцій "Підготовка внутрішнього аудиту системи менеджменту якості за вимогами стандарту ISO 9011-2015", які проводила представник компанії "Бюро Верітас Сертифікейшн Україна", та отримала сертифікат внутрішнього аудитора.

Підвищення професійної компетентності фахівців Наукової бібліотеки характеризується як системне та безперервне. Співробітники бібліотеки мали можливість підвищити свою професійну кваліфікацію завдяки участі у серії онлайн-семінарів по "Ресурсам Clarivate Analytics для наукових досліджень" за темами "Практические рекомендации по публикации в международных журналах" та отримали сертифікати. Двадцять співробітників протягом 2018 р. взяли участь у вебінарах про можливості платформи Web of Science та Scopus.

З метою вдосконалення професійної компетентності фахівців НБ НУК підготовлено та проведуться:

- В рамках "Школи інноватики" заняття за темами:
 - "Event івент-менеджмент у бібліотеці";
 - "Цифрова революція: бібліотека 4.0, нові компетентності бібліотекаря".
- Коучинги за темами:
 - "Можливості БД SCOPUS: поради бібліотечному фахівцю"
 - "Створення віртуальних виставок у сервісі WIX"
- Дні творчої ініціативи в стилі Give–Get дають–получать (професійний обмін інноваціями, що впроваджено в роботу відділів бібліотеки) тощо.

На нашу думку реалізація стратегії Наукової бібліотеки дозволить:

- Створити нову модель відкритої Бібліотеки, яка ефективно використовує зовнішні ресурси;
- Сформувати позитивну суспільну думку щодо іміджу Університету та Бібліотеки;
- Інтегрувати Бібліотеку у світову мережу освітніх послуг і наукових комунікацій;
- Забезпечити трансформаційні процеси на шляху до нової моделі Бібліотеки;
- Запровадити в діяльність Наукової бібліотеки краудсорсинг (залучення університетської спільноти до співпраці з Науковою бібліотекою щодо створення інформаційних ресурсів, супроводження бібліотечних заходів тощо);
- Активізувати наукову та аналітичну діяльність Наукової бібліотеки та зміни стереотипу: бібліотека обслуговує виключно інформаційні потреби користувачів;
- Створити життєздатний паритет між зовнішнім середовищем і внутрішніми можливостями Наукової бібліотеки;
- Стати відкритою соціокомунікаційною системою, що постійно розвивається.

Список використаної літератури

1. Бібліотечний простір – реальний та віртуальний [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.kherson.ua/bibliotechniy-prostir--realniy-tavirtualniy.htm>. – 17.09.2018.
2. Білоус, В. С. Бібліотечні сервіси на допомогу адаптації університетської науки у глобальний інформаційний простір. Вимірювання в бібліотеках: оцінка ефективності та якості роботи [Електронний ресурс] / В. С. Білоус // Матеріали Інтернет-конф., 6–10 черв. 2017 р., м. Харків / НБ ХНУРЕ. – Режим доступу : <http://openarchive.nure.ua/handle/document/3668>.
3. Киричок, І. В. Коворкінг в університетській бібліотеці: локація для співпраці [Електронний ресурс] / І. В. Киричок // Матеріали Інтернет-конф., 22–29 жовт. 2018 р., м. Харків / НБ ХНМУ. – Режим доступу : <http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/20514/5/%D0%9A%D0%B8%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BE%D0%BA>.
4. Стратегія розвитку Наукової бібліотеки НУК на 2018–2022 роки : затверджено в. о. ректора НУК В. С. Блінцовим від 11 лют. 2018 р. – Миколаїв : НУК, 2018.

Костырко Т. Н.,

канд. наук по соц. ком.

директор Научной библиотеки

Национального университета кораблестроения

имени адмирала Макарова

УНИВЕРСИТЕТСКАЯ БИБЛИОТЕКА КАК МУЛЬТИФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Рассматривается стратегия развития научной библиотеки университета, а именно, работа по менеджменту библиотеки как интеллектуально-информационного и досугового центра.

Ключевые слова: научная деятельность библиотеки учреждения высшего образования, стратегия развития Научной библиотеки университета, зонирование, сервисность.

T. M. Kostyrko,

Cand. Sc. (Social Communication),

Director of the Scientific Library of

The Admiral Makarov National University of Shipbuilding

UNIVERSITY LIBRARY AS A MULTIFUNCTIONAL CENTER OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

This paper seeks to investigate the strategy for the development of the scientific library, namely the management of the library as a centre for knowledge and information, for enjoyable and purposeful leisure time.

Keywords: academic library's scientific activity, development strategy for the university's scientific library, library zoning, library service.